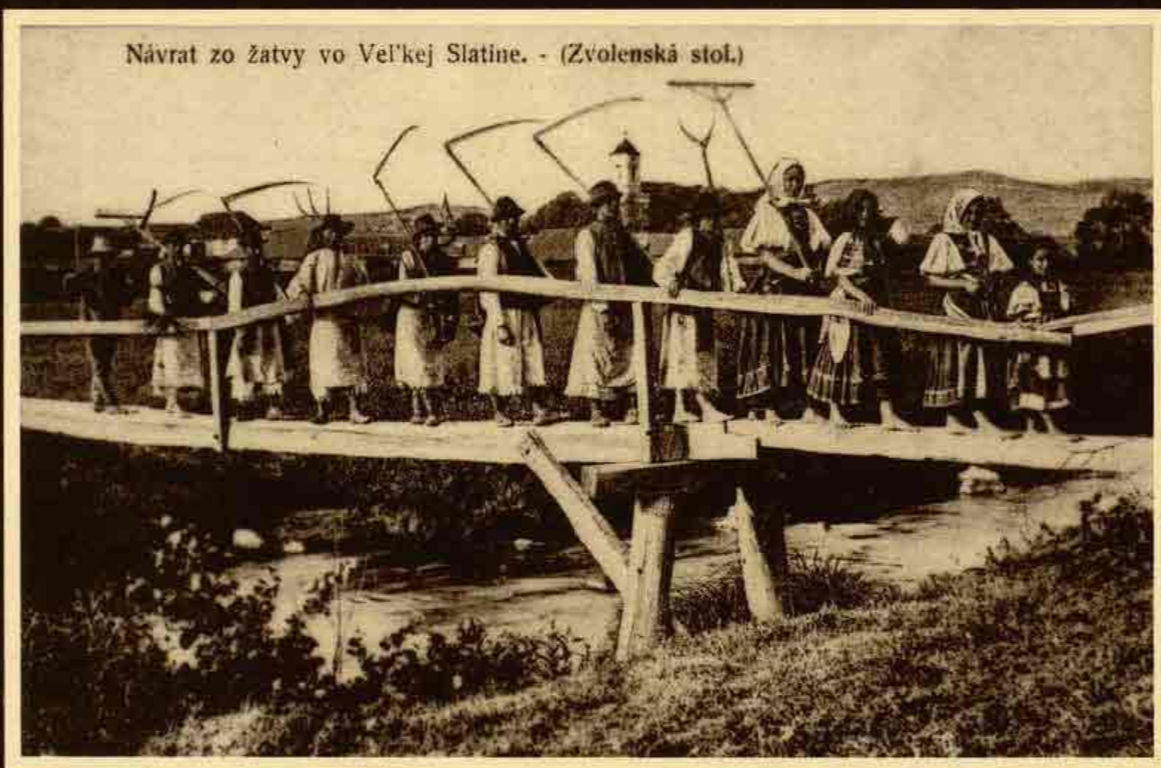

Slovenský národopis

1-2
38-1990

- Na obálke:* 1. strana: Návrat zo žatvy. Prvá pol. 20. stor., Zvolenská Slatina, okr, Zvolen. Foto P. Socháň
4. strana: Pozvánky na zábavy v Pezinku. K článku K. Popelkovej: Spoločenské príležitosti stretávania sa obyvateľov malého mesta v medzivojnovom období. Foto H. Bakaljarová

Na príprave čísla spolupracovali PhDr. Gabriela Kiliánová a PhDr. Peter Salner, CSc.

HLAVNÁ REDAKTORKA
Božena Filová

VÝKONNÁ REDAKTORKA
Zora Vanovičová

REDAKČNÁ RADA

Ján Botík, Soňa Burlasová, Václav Frolec, Viera Gašparíková, Emília Horváthová, Soňa Kovačevičová, Igor Krištek, Milan Leščák, Ján Michálek, Ján Mjartan, Štefan Mruškovič, Viera Nosálová, Antonín Robek, Peter Slavkovský, Viera Urbancová

Slovenský národopis

ČASOPIS SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED

VEDA

VYDAVATELSTVO SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED

BRATISLAVA

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.cceol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)

European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

OBSAH

K FUNKCII SPOLOČENSKÝCH SKUPÍN PRI FORMOVANÍ SPOLOČENSKÉHO VEDOMIA A SPÔSOBU ŽIVOTA – HISTORICKÉ A ETNO-KULTÚRNE ASPEKTY

Filová, Božena: O etnografickom výskume spoločenských skupín	8
Širovátka, Oldřich: Skupina, lid a národ v koncepcii folklóru	13
Jakubíková, Kornélia: Pohlavná a veková diferenciácia v svadobných obyčajoch na Slovensku	19
Nikoličová, Desanka: Autorita a socializácia jednotlivca v rodine	29
Radovanovičová, Miljana: Problematika socializácie v srbskej etnografii 19. a prvej polovice 20. storočia	35
Ratica, Dušan: Miesto starých ľudí v rodinnom a spoločenskom živote slovenskej dediny	39
Onderčaninová, Andrea: Spoločenské kontakty starých ľudí v súčasnosti	45
Beněš, Bohuslav: K vlivu tradície na vznik a formovanie skupín v dětských folklórnych souborech	51
Profantová, Zuzana: Generácia ako determinanta v transmisii a tradícii folklórneho žánru	55
Slavkovský, Peter: Sezónni robotníci ako sociálna skupina	65
Kalavský, Michal: Spoločenský pôvod remeselníckych učňov a zmluvné vzťahy v rokoch 1889–1938 vo vybraných oblastiach Slovenska	71
Čukan, Jaroslav: Funkcie podporného spolku v baníckej obci	83
Kardošová, Monika: Živnostníci ako profesionálna skupina a ich význam pre spoločenský život mesta v medzivojnovom období	91
Darulová, Jolana: Odras sociálnych skupín v ľudovej próze	99
Habovštiak, Anton: Tajný jazyk hornooravských predavačov plátna ako prejav ich skupinovej odlišnosti	103
Bandić, Dušan: K výskumu hodnotových orientácií vedeckej ustanovizne ako špecifickej spoločenskej skupiny	111
Frölec, Václav: Mikrostruktúra tradičného lokálneho spoločenství v Čechách a na Moravě v 19. storočí	117
Kovačevićová, Soňa: Spolkový život v Liptovskom Mikuláši v rokoch 1830–1945	135
Langer, Jiří: Význam sociálneho prostredia pre kultúrne diferenciácie v sídelnom vývoji	150
Podoba, Juraj: Odras sociálnej štruktúry na vý-	

voji stavebnej kultúry a bývania na slovenskom vidku	160
Štibrányiová, Tatiana: K problematike teritoriálnych skupín (na príklade kopaničiarskej obce Valaská Belá)	167
Méryová, Margita: Veková a sociálna diferenciácia lokálneho spoločenstva (na príklade tanečného života)	173
Kandert, Josef: Funkcie tzv. lepších rodín ve vytváření hodnotových systémů středoslovenské vesnice	181
Škovierová, Zita: Súčasná funkcie susedských skupín	184
Paríková, Magdaléna: Miesto a funkcie služobníctva v lokálnom spoločenstve	191
Chorváthová, Lubica: K otázke vplyvu cirkevného života na formovanie záujmových skupín lokálneho spoločenstva Slovenska v prvej polovici 20. storočia	194
Popelková, Katarína: Spoločenské príležitosti stretávania sa obyvateľov malého mesta v medzivojnovom období	199
Beňušková, Zuzana: Profesia pôrodných báb v kultúrohistorickom kontexte	205
Falfánová, Lubica: Družstevný obchod a lokálna spoločnosť	215
Sulitka, Andrej: K diferenciácii folklórnych tradícií zanikajúceho lokálneho spoločenstva v národnostne zmiešanej oblasti	224
Míchaľova, Káťa: Potulní speváci-žobráci ako sociálna skupina a ich funkcie v spoločnosti	230
Kiliánová, Gabriela: Žobráci ako spoločenská skupina a jej vzťahy k lokálnemu spoločenstvu	237
Luther, Daniel: Bratislavské korzo v minulosti	247
Vanovičová, Zora: K spoločenskej funkcii folklórnych humoristických postáv v meste	253
Svecová, Soňa: Funkcia spoločenského vedomia v utváraní a existencii etnografických skupín Slovenska	257
Marušiaková, Jelena: Malé etnické skupiny – pokus o vnútornú klasifikáciu	262
Dubayová, Mária: K problematike vzťahov cigánskej lokálnej a cigánskej etnickej skupiny	274
Mann, Arne B.: Výber manželského partnera u Cigánov-Rómov na Spiši	278
Salner, Peter: Na margo kolokvia	285
DISKUSIA	
Leščák, Milan: Etnofilm Čadca – poznámky retrospektíve	287
Urban, Marian: Filmy o ľudovej kultúre a Etnofilm Čadca	292

Luther, Daniel: Vedecký film a videozáznam na Etnofilme Čadca	294
Lužica, René: Etnofilm a televízne programy o ľudovej kultúre	295
Diskusia na voľnej tribúne Etnofilmu Čadca 1988	298
Záverečný protokol	300
ROZHLADY	
Za Emou Markovou (Jarmila Paličková-Pátková)	302
Pozdrav k jubileu Sone Švecovej (Marta Botíková)	304
K životnému jubileu M. Kaspera (Milan Leščák)	305
Konferencia „Desať rokov inštitucionálneho národopisného výskumu južného Gemera“ (Jozef Liszka)	306
IX. medzinárodné sympóziu Ethnographia Pannonica (Juraj Podoba)	306
VIII. medzinárodná konferencia folkloristov v Bulharsku (Hana Hlôšková)	307
Od detskej knihy k bádaniu o rozprávkach (Viera Gašparíková)	308

RECENZIE A REFERÁTY

Holý, D.: Zpěvní jednotky lidové písně (Soňa Burlasová)	310
Štefanovičová, T.: Osudy starých Slovanov (Monika Kardošová)	311
Dejiny literárnej komparatistiky socialistických krajín (Zuzana Profantová)	311
Norwegische und Isländische Volksmärchen (Gabriela Kiliánová)	312
Něšťastné peníze (Gabriela Kiliánová)	313
Todorov, D.: Blgarskata etnografia (Peter Slavkovský)	314
Takács, B.: Bibliai jelképek (Olga Danglová)	315
Gömöri Néprajza 1–20 (Jozef Liszka)	316
P. Zelenák: Socializácia živností na Slovensku (Jaroslav Čukan)	318
G. V. Starovojtova: Etničeskaja gruppa v sovremennom sovetskom gorode (Zuzana Profantová)	319

СОДЕРЖАНИЕ

К ФУНКЦИИ ОБЩЕСТВЕННЫХ ГРУПП В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ И БЫТА – ИСТОРИЧЕСКИЕ И ЭТНОКУЛЬТУРНЫЕ АСПЕКТЫ

Филова, Божена: Об этнографическом исследовании общественных групп	8
Сироватка, Олдржих: Группа, народ и нация в концепции фольклора	13
Якубикова, Корнелия: Половая и возрастная дифференциация в свадебных обычаях в Словакии	19
Николич, Десанка: Авторитет и социализация лица в семье	29
Радованович, Миляна: Социализация в сербской этнографии 19-го и первой половины 20-го	

веков	35
Ратица, Душан: Место старых людей в семейной и общественной жизни словацкой деревни	39
Ондерчанинова, Андреа: Общественные контакты старых людей в настоящее время	45
Бенеш, Богуслав: Влияние традиции на возникновение и формирование групп в детских фольклорных ансамблях	51
Профантова, Зузана: Поколение как детерминанта в трансмиссии и традиции фольклорного жанра	55
Славковски, Петер: Сезонные рабочие как социальная группа	65
Калявски, Михал: Общественное происхождение ремесленных учеников и договорные отношения в избранных областях Словакии в течение 1889–1938 лет	71
Чукан, Ярослав: Функции подсобного общества в обществе шахтеров	83
Кардошова, Моника: Ремесленники в качестве профессиональной группы и их значение для общественной жизни города в межвоенный период	91
Дарулова, Йолана: Отражение социальных групп в народной прозе	99
Хабовштиак, Антон: Секретный язык продавцов полотна из верхней Оравы как проявление их группового отличия	103
Бандич, Душан: К исследованию ценностных ориентаций научного учреждения в качестве специфичной общественной группы	111
Фролец, Вацлав: Микроструктура традиционного местного общества в Чехии и в Моравии в 19-ом веке	117
Ковачевичова, Соня: Жизнь общества в г. Липтовски Микулаш в течение 1830–1945 гг.	135
Лангер, Йиржи: Значение социальной среды для культурной дифференциации в развитии поселения	150
Подоба, Юрай: Отражение социальной структуры в развитии строительной культуры и жилища в словацкой деревне	160
Мерова, Маргита: Возрастная и социальная дифференциация местного общества (на примере танцевальной жизни)	167
Штибраниова, Татьяна: К проблематике территориальных групп (на примере хутора Валаска Бела)	173
Кандерт, Йосеф: Функции так наз. лучших семей в создании ценностных систем среднесловацкой деревни	181
Шковиерова, Зита: Современные функции соседских групп	184
Парикова, Магдалена: Место и функции прислуг в локальном обществе	191
Хорватова, Любица: К вопросу влияния церковной жизни на формирование самостоятельных групп локального общества Словакии в первой половине 20-го века	194
Попелкова, Катарина: Общественные случаи	

встречи жителей небольшого города в межвоенный период	199
Бенюшкова, Зузана: Профессия повивальных бабок в культурно-историческом контексте	205
Фалтянова, Любица: Кооперативная торговля и местное общество	215
Сулитка, Андрей: К дифференциации фольклорных традиций отмирающего местного общества в национально смешанной области	224
Михайлова, Катя: Бродячие певцы-нищие как социальная группа и их функции в обществе	230
Килианова, Габриела: Нищие как социальная группа и их отношения к местному обществу	237
Лутер, Даниел: Братиславское „корзо“ в прошлом	247
Вановичова, Зора: К общественной функции фольклорных юмористических лиц в городе	253
Швецова, Соня: Функция общественного сознания в создании и существовании этнографических групп в Словакии	257
Марушиакова, Елена: Маленькие этнические группы – попытка к внутренней классификации	262
Дубаиова, Мария: К проблематике отношений цыганской местной и цыганской этнической групп	274
Манн, Арне Б.: Выбор супруга у Цыган-Рома в регионе Спиш	278
Салнер, Петер: После колоковия	285
ДИСКУССИЯ	
Лешчак, Милан: Этнофильм Чадца – замечания ретроспективе	287
Урбан, Мариан: Фильмы о народной культуре и Этнофильм Чадца	292
Лутер, Даниел: Научный фильм и видеозапись на Этнофильме Чадца	294
Лужица, Ренé: Этнофильм и телевизионные программы о народной культуре	295
Дискуссия в свободной трибуне Этнофильма Чадца 1988	298
Заключительный протокол совещания жюри Этнофильма Чадца 1988	300
ОБЗОРЫ	
За Эмой Марковой (Ярмила Паличкова-Паткова)	302
Привет к юбилею Сони Швецовой (Марта Ботикова)	304
К жизненному юбилею М. Каспера (Милан Лешчак)	305
Конференция „Десять лет институционального этнографического исследования южного Гемера“ (Йозеф Лиска)	306
IX-ый международный симпозиум Ethnographia Rannonica (Юрай Подоба)	306
VIII. международная конференция фольклористов в Болгарии (Хана Хлошкова)	307
От детской книги к исследованию сказок (Вера Гашпарикова)	308
РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ	

INHALT

ZUR FUNKTION DER SOZIALEN GRUPPEN BEI DER FORMIERUNG DES GESELLSCHAFTLICHEN BEWUSSTSEINS UND DER LEBENSWEISE – HISTORISCHE UND ETHNOKULTURELLE ASPEKTE	
Filová, Božena: Über die ethnographischen Erforschung der gesellschaftlichen Gruppen	8
Sirovátka, Oldřich: Die Gruppe, das Volk und die Nation in der Konzeption der Folklore	13
Jakubíková, Kornélia: Die Geschlechts- und Altersdifferenziation in den Hochzeitsbräuchen in der Slowakei	19
Nikolić, Desanka: Die Autorität und Sozialisation des Individuums in der Familie	29
Radovanović, Miljana: Die Sozialisation in der serbischen Ethnographie des 19. und der ersten Hälfte des 20. Jhd	35
Ratica, Dušan: Der Platz der alten Menschen in dem Familien- und Gesellschaftsleben des slowakischen Dorfes	39
Onderčaninová, Andrea: Die gesellschaftlichen Kontakte der alten Menschen in der Gegenwart	45
Beneš, Bohuslav: Der Einfluss der Tradition auf die Entstehung und Formung der Gruppen in Kinderfolklorensembles	51
Profantová, Zuzana: Generation als eine Determinante in der Transmission und Tradition eines Folkloregenes	55
Slavkovský, Peter: Die Saisonarbeiter als soziale Gruppe	65
Kalavský, Michal: Die gesellschaftliche Herkunft der Handwerkerlehrlinge und die Lehrvertragsbedingungen in den J. 1889–1938	71
Čukan, Jaroslav: Die Bedeutung des Unterstützungsvereins in einer Bergarbeitergemeinde	83
Kardošová, Monika: Die Gewerbetreibenden als professionelle Gruppe und ihre Bedeutung für das Gesellschaftsleben der Stadt in der Zwischenkriegszeit	91
Darulová, Jolana: Der Reflex der sozialen Gruppen in der Volksprosa	99
Habovštiak, Anton: Über die „Leinwandhändlersprache“ im oberen Orava-Gebiet	103
Bandić, Dušan: Zur Forschung der Wertorientierung eines wissenschaftlichen Instituts als einer spezifischen sozialen Gruppe	111
Frolec, Václav: Die Mikrostruktur der traditionellen lokalen Gemeinschaft in Böhmen und in Mähren im 19. Jhd	117
Kovačevićová, Soňa: Das Gesellschaftsleben in der Stadt Liptovský Mikuláš in den J. 1830–1945	135
Langer, Jiří: Die Bedeutung der sozialen Umwelt für die kulturelle Differenzierung in der Siedlungsentwicklung	150
Podoba, Juraj: Der Reflex der sozialen Struktur in der Entwicklung der Baukultur und Wohnweise in der slowakischen Provinz	160
Štibrányiová, Tatiana: Zur Problematik der terri-	

torialen Gruppen	167
Méryová, Margita: Die alters- und soziale Differenzierung in lokaler Gemeinschaft	173
Kandert, Josef: Die Funktion der sog. besseren Familien in der Schaffung der Wertssysteme im mittelslowakischen Dorf	181
Škovierová, Zita: Gegenwärtigen Funktionen der Nachbarsgruppen	184
Paríková, Magdaléna: Die Stellung und Funktionen der Dienerschaft in der lokalen Gemeinschaft	191
Chorváthová, Lubica: Zur Frage des Einflusses des kirchlichen Lebens auf die Formung von Interessengruppen der Lokalgemeinschaft in der Slowakei in der 1. Hälfte des 20. Jahrhundert	194
Popelková, Katarína: Gesellschaftliche Anlässe und Gelegenheiten bei denen sich die Bewohner einer Kleinstadt in der Zwischenkriegszeit trafen	199
Beňušková, Zuzana: Der Hebammerberuf im kulturhistorischen Kontext	205
Falťanová, Lubica: Die Genossenschaftliche Handel und die lokale Gesellschaft	215
Sulitka, Andrej: Zur Differenzierung der Folkloretradition einer untergehenden Lokalgemeinschaft in einer national Gemischten Region	224
Michajlova, Kafa: Die Wandernden Sänger-Bettler als soziale Gruppe und ihre Funktionen in der Gesellschaft	230
Kiliánová, Gabriela: Bettler als eine soziale Gruppe und ihre Beziehungen zur lokalen Gemeinschaft	237
Luther, Daniel: Der Corso in Bratislava	247
Vanovičová, Zora: Folklorezyklen über humoristische Gestalten in der Stadt	253
Švecová, Soňa: Funktion des gesellschaftlichen Bewusstseins in der Formierung und Existenz der ethnographischen Gruppen in der Slowakei	257
Marušiaková, Jelena: Kleine ethnische Gruppen – ein Versuch um Klassifikation	262
Dubayová, Mária: Zur Problematik der Beziehungen der lokalen und ethnischen Zigeunergruppe	274
Mann, Arne B.: Die Ehepartnerwahl bei den Zigeuner-Romas in der Region Zips	278
Salner, Peter: Am Rande des Kolokviums	285
DISKUSSION	
Leščák, Milan: Etnofilm Čadca – Anmerkungen zur Retrospektive	287
Luther, Daniel: Die wissenschaftliche Film und Videoaufnahme in Ethnofilm Čadca	292
Lužica, René: Etnofilm und die Fernsehprogramme über die Volkskultur	295
Diskussion auf der Freien Tribune des Ethnofilms Čadca 1988	298
Schlussprotokoll aus dem Filmwettbewerb Ethnofilm Čadca 1988	300
RUNDSCHAU	
Nachruf für Ema Marková (Jarmila Paličková-Pátková)	302
Jubiläumsgross für Soňa Švecová (Marta Botíková)	304
Jubiläum von M. Kasper (Milan Leščák)	305

Konferenz „Zehn Jahre der institutionellen volkskundlichen Forschung in Südgemein“ (Jozef Liszka)	306
IX. Internationales Symposium Ethnographia Pannonica (Juraj Podoba)	306
VIII. Internationale Konferenz der Folkloristen in Bulgarien (Hana Hlôšková)	307
Vom Kinderbuch zur Märchenforschung (Viera Gašparíková)	308
BÜCHERBESPRECHUNGEN UND REFERATE	

CONTENTS

TO THE FUNCTION OF SOCIAL GROUPS IN SHAPING THE SOCIAL CONSCIOUSNESS AND THE WAY OF LIFE – HISTORICAL AND ETHNOCULTURAL ASPECTS	
Filová, Božena: On ethnographical research of social groups	8
Sirovátka, Oldřich: The group, the people and the nation in the conception of folklore	13
Jakubíková, Kornélia: Sexual and age differentiation in the wedding customs in Slovakia	19
Nikolić, Desanka: Authority and socialization of the individual in family	29
Radovanović, Miljana: Socialization in Serbian ethnography of 19th and the first half of 20th century	35
Ratica, Dušan: The role of old people in the family and in social life of the Slovak village	39
Onderčaninová, Andrea: Social contacts of old people at the present time	45
Beneš, Bohuslav: The influence of the tradition on the rise and shaping of groups in the children's folklore	51
Profantová, Zuzana: Generation as a determinant in the transmission and tradition of folklore genre	55
Slavkovský, Peter: Seasonal workers as a social group	65
Kalavský, Michal: The social origin of artisan's apprentices and the contractual relationships in the chosen regions of Slovakia within the years 1889–1938	71
Čukan, Jaroslav: The function of a subsidiary association in mining village	83
Kardošová, Monika: Craftsmen as a professional group and their significance for the social life in town in the interwar period	91
Darulová, Jolana: The reflection of social groups in folk prose	99
Habovštík, Anton: The secret language of upper-Oravian linen-dealers as the expression of their group distinction	103
Bandić, Dušan: To the study of value orientation of a scientific institution as a specific social group	111
Frolec, Václav: Microstructure of the traditional local community in Bohemia and Moravia in the 19th century	117
Kovačevićová, Soňa: The life of associations in Liptovský Mikuláš within the years 1830–1945	135

Langer, Jiří: The significance of social environment for the cultural differentiation in the development of settlement	150
Podoba, Juraj: The reflection of social structure in the development of building culture and dwelling in the Slovak villages	160
Méryová, Margita: The age and social differentiation of the local community (based on the example of dancing life)	167
Štibrányiová, Tatiana: To the problems of the territory groups (on the example of a new-ground settlement Valaská Belá)	173
Kandert, Josef: The function of the so-called better families in creating the value systems in the village of central Slovakia	181
Škovierová, Zita: The present-day functions of neighbour groups	184
Paríková, Magdaléna: The position and function of servants in local community	191
Chorváthová, Lúbia: To the question of influence of the religious life on shaping the interest groups of the local community of Slovakia in the first half of 20th century	194
Popelková, Katarína: Social occasions of meeting the inhabitants in a small town in the inter-war period	199
Beňušková, Zuzana: The profession of midwives in the cultural and historical context	205
Falánová, Lúbia: The cooperative trade and local community	215
Sulitka, Andrej: To the differentiation of folklore traditions of the extinguishing local community in the region with mixed nationalities	224
Michajlova, Kaťa: Itinerant singers-beggars as a social group and their function in society	230
Kiliánová, Gabriela: Beggars as a social group and their relations to the local community	237
Luther, Daniel: The Bratislava promenade in the past	247
Vanovičová, Zora: To the social function of folklore characters in the town	253

Švecová, Soňa: The function of social consciousness in the shaping and existence of ethnographical groups in Slovakia	257
Marušiaková, Jelena: Small ethnic groups – an attempt at the internal classification	262
Dubayová, Mária: To the problems of the relations between the gipsy local and the gipsy ethnic group	274
Mann, Arne, B.: Choice of marital partner in Gipsies-Roma in the region of Spiš	278
Salner, Peter: Remarks on Colloquy	285
DISCUSSION	
Leščák, Milan: Ethnofilm Čadca – Retrospective Remarks	287
Urban, Milan: Films about Folk Culture and Ethnofilm Čadca	292
Luther Daniel: Scientific film and Video-record on the Ethnofilm Čadca	294
Lužica, René: Ethnofilm and television programmes about folk culture	295
Discussion on free tribune of Ethnofilm Čadca 1988	298
The final protocol from the session of the Jury of Ethnofilm Čadca 1988	300
REVIEWS	
After Ema Marková (Jarmila Paličková-Pátková)	302
Salutation to the anniversary of Soňa Švecová (Marta Botíková)	304
To the anniversary of M. Kasper (Milan Leščák)	305
The Conference entitled “Ten years of the institutional ethnographic research of south Gemer region (Jozef Liszka)	306
The IXth International Symposium of Ethnographia, Pannonica (Juraj Podoba)	306
The VIIIth International Conference of folklorists in Bulgaria (Hana Hlôšková)	307
From children’s books to the investigation of fairy-tales (Viera Gašpariková)	308
BOOKREVIEWS AND REPORTS	

FUNKCIE SPOLOČENSKÝCH SKUPÍN PRI FORMOVANÍ SPOLOČENSKÉHO VEDOMIA A SPÔSOBU ŽIVOTA – HISTORICKÉ A ETNOKULTÚRNE ASPEKTY

V dvojčísle 1–2/1990 časopisu Slovenský národopis sprístupňujeme súbor príspevkov, orientovaných na spoznávanie funkcií spoločenských skupín pri formovaní spoločenského vedomia a spôsobu života, a to z historických a etnokultúrnych aspektov bádania. Väčšina príspevkov odznela na vedeckom kolokviu, venovanom tejto výskumnej úlohe (Piešťany, 29. V. – 1. VI. 1989) a zachováva si i v publikačnom spracovaní charakter potrebný pre spoločné kolokviálne overovanie a precizovanie poznatkov. Niektoré príspevky vznikli dodatočne na objednávku redakcie (D. Nikoličová, M. Radovanovičová, D. Bandič, A. Habovštiak, J. Marušiaková).

Kolokvium nadviazalo na cyklus pracovných stretnutí a seminárov Národopisného ústavu SAV k danej problematike. Znamenalo prvú etapu jej zmapovania z hľadiska poznávacích cieľov etnografickej a folkloristickej vedy. Takýto cieľ si kladie i dvojčíslo, ktorým výsledky riešenia sprístupňujeme. Novembrový prudký zvrät spoločenských pomerov v našej vlasti, otvárajúci pozitívne predpoklady pre reálne uplatnenie demokracie v živote jednotlivca a celej spoločnosti, znamená i pre etnografiu a folkloristiku rozšírený priestor uplatnenia jej poznatkov. Znamená pre ňu výzvu pravdivými analýzami spoločenskej skutočnosti z hľadiska jej historických a etnokultúrnych determinácií prispievať k jej hlbšiemu poznávaniu a najmä zdokonaľovaniu. Redakcia časopisu Slovenský národopis víta a prijíma túto výzvu. Je presvedčená, že i súbor príspevkov nášho dvojčísla – pripravených ešte pred novembrovými udalosťami 1989 – naznačuje, že etnografia a folkloristika u nás má pre pravdivé a nezužované vedecké zhodnocovanie vývinu spoločnosti vlastné pozitívne skúsenosti a východiská s cieľom humanizovať ju, ktoré sa v našom časopise odrážalo už v predchádzajúcom období.

REDAKCIA

VEKOVÁ A SOCIÁLNA DIFERENCIÁCIA LOKÁLNEHO SPOLOČENSTVA

(Na príklade tanečného života)

MARGITA MÉRYOVÁ

Národopisný ústav SAV, Bratislava

Problematika spoločenských skupín v etnografickej literatúre nie je dostatočne rozpracovaná, či už ide o etnické, regionálne a lokálne spoločenstvá, alebo v rámci lokálneho spoločenstva o sidelné, vekové, konfesijné, profesionálno-zamestnanecké a iné skupiny. Táto problematika je parciálnym aspektom riešenia rôznorodých teoretických, ako aj empirických otázok v kontexte štúdia tradičnej ľudovej kultúry, rodinného a spoločenského života a v tom i folklórnych prejavov. Pri štúdiu ktorejkoľvek etnografickej témy (či ide o osídlenie, bývanie, odev, ľudové zvyky, tance atď.) sa do popredia dostáva problematika spoločenského života danej spoločnosti v skúmanom časovom priereze. Nijaká téma by sa nemala skúmať bez bližšieho poznania spoločenského pozadia dedinskej či mestskej society.

V rokoch 1956–1966 som vykonala opakovaný výskum ľudových tancov v obci Tvrdošovce, okr. Nové Zámky, spočiatku na oživenie repertoáru tanečného súboru, kedy išlo najmä o dôkladné spoznanie a osvojenie tanečných motívov, tanečných foriem. Výskumy som neskôr v rokoch 1966–1967 rozšírila a popri dôkladnej analýze ľudových tancov som skúmala aj tanečný život dediny v jeho komplexnosti, z aspektu ekológie. Výskumný materiál som spracovala ako diplomovú prácu s názvom *Tradičné ľudové tance v Tvrdošovciach*.¹

Obec leží na juhozápadnom Slovensku medzi riekami Váh a Nitra, v rovinatom kraji, na území, ktoré maďarská etnografická literatúra pozná pod názvom „Mátyusföld“ (Matúšova zem).² Obyvatelia obce od najstarších doložených historických záznamov až do konca druhej svetovej vojny boli maďarskej národnosti a rímskokatolíckeho viero-

vyznania.³ Venovali sa usadlému poľnohospodárstvu, a pretože rozsiahly rovinatý chotár obce svojou dobrou úrodou vždy zabezpečoval obyvateľom obživu, nemuseli odchádzať za chlebom do cudzích krajov. V 19. stor. tu bola značne rozvinutá remeselná výroba, a tak obec sa sama zásobovala nielen poľnohospodárskymi produktami, ale i výrobkami remeselníckymi, z čoho vyplýva, že migrácia obyvateľstva bola minimálna.

Kompaktná časť obce má charakter sieťového osídlenia obdĺžnikového tvaru s množstvom ulíc, po dĺžke sa rozkladá v smere juhovýchodno-severozápadnom. V hierarchii majetkových pomerov najvýznamnejším miestom obce bol dolný koniec (Alvég), kde bývali najzámožnejší gazdovia. V príľahlých bočných uliciach dolného konca menší gazdovia. Na hornom konci dediny, ktorá sa delila ešte na „kerekfővíg“ (okružla horná časť) a Golgota, bývali chudobnejší gazdovia. Domkári, želiari obývali tie časti dediny, ktoré boli vzdialené od hlavnej ulice, na okolí Cigánskej, Mlynskej ulice, častí Köztelek, Cseresznyés a Káposztás. Okolie cintorína bolo obývané chudobnejšími rodinami. Cigáni-hudobníci bývali na Cigánskej ulici, kočovní Cigáni, ktorých tu vždy bolo veľmi málo (2–3 rodiny), bývali v časti Péró. Po rozpade veľkorodín na prelome 19. a 20. stor. vznikla nová časť dediny Új Falu (Nová Ves), ktorá priamo nadväzuje na dolný koniec, a tu sa tiež usadili bohatí gazdovia. Remeselníci nemali vlastnú ulicu, bývali roztratení v dedine, ale najmä medzi veľkými gazdami. Postupne, najmä v 20. stor. sa jednotlivé sociálne vrstvy medzi sebou miešali, a tak v niektorých uliciach vedľa zámožnejších gazdovských rodín sa nachádzali aj chudobnejšie, ba niekedy i želiari. Sociálna izolovanosť v osídlo-

vacom systéme už aj v medzivojnovom období ustupovala, ale až po druhej svetovej vojne bola silne narušená, predovšetkým povojnovou výmenou obyvateľstva z Maďarska, presídlením pôvodných rodín z obce do českého pohraničia,⁴ ale nie v malej miere aj rozpadom tradičného spôsobu života. Diferencovanosť v osídľovacom systéme sa odrážala aj v sociálnej sfére, teda aj v tanečnom živote.

Z množstva údajov o tradičnom ľudovom tanci, získaných pri krátkodobých štacionárnych výskumoch ma zaujalo, do akej miery ovplyvňovala sociálna štruktúra a jej premeny vývoj ľudových tancov, tanečného, a teda aj spoločenského života, špecifickosť folklórnej tvorby a celý mechanizmus tradovania. Na základe získaných výskumných materiálov sa v tomto príspevku pokúsim načrtnúť sociálnu stratifikáciu dediny od druhej polovice 19. stor. až do súčasnosti, ktorá formujúco vplývala aj na vývoj ľudových tancov a celého tanečného života dediny.

V druhej polovici 19. a na začiatku 20. stor. bol jednotlivec podriadený normám, určeným lokálnym spoločenstvom, a tak aj jeho účasť v tanečnom živote obce sa diala podľa určitých normatívnych pravidiel. Na tomto vývinovom stupni najrozhodujúcejšie hľadisko členenia lokálneho spoločenstva v účasti na tanečnom živote bolo podľa vekovej kategórie, osídľovacieho systému a podľa pohlavia.

Najvýznamnejším hľadiskom členenia bol vekový aspekt. Vekove odlišní sa zoskupovali osobitne, na základe rovnakých záujmov a úloh.

Úloha troch vekových skupín v účasti na tanci bola veľmi odlišná. Detskému veku prináležalo pozorovanie, napodobovanie, osvojovanie, v čom mu pomáhala staršia generácia. Druhá veková kategória bola v tanečnom živote najaktívnejšia, ona formovala primerane veku tanečnú módu, ona sprostredkovala vždy všetko nové. V porovnaní s mladou generáciou úloha tretej vekovej kategórie bola oveľa pasívnejšia. Do tejto vekovej kategórie patrili starší ľudia, ktorí dohliadali na tanečný život mládeže. Prísne ho chránili pred šírením novej módy, nových tanečných foriem. Ich úloha sa v mnohom podobala úlohe detského veku s tým rozdielom, že popri pozorovaní bolo ich snahou aj opätovné prežívanie tanečného života. Keďže každá veková kategória mala v tanci inú úlohu, konali sa osobitne zábavy pre deti, osobitne pre mladých a osobitne pre staršiu generáciu.⁵

Popri členení podľa vekového aspektu bolo podstatné aj delenie podľa sídelného systému.

Obyvatelia každej väčšej ulice alebo časti dediny mali svoj vlastný *gajdový dom*,⁶ resp. krčmu, kam pravidelne chodili tancovať. Vzájomné navštevovanie gajdových domov alebo krčiem bolo v sledovanom období prísne zakázané.⁷ V tomto časovom priereze v spoločenskom živote dediny najdôležitejšiu úlohu hrali krčmy. V krčmách sa mládež schádzala pravidelne. Tam sa konali jednak najvýznamnejšie tanečné zábavy ako hodové, fašiangové, veľkonočné, ale okrem veľkých zábav počas celého roka – mimo pôstneho obdobia a adventu – sa organizovali „nedefné tance“ každú nedelu popoludní, podľa spomínaných zásad sídelného systému.

Tretie hľadisko, delenie podľa pohlavia, bolo významné z hľadiska účasti na tanci, ale skôr v aktívnej a pasívnej úlohe pri organizovaní tanca. Usporiadanie tanečných zábav, najímanie miestností, hudobníkov bolo vždy úlohou mládencov. Dievčatá sa pri organizovaní nezúčastnili. Delenie podľa pohlavia sa ďalej prejavilo priamo na tanečných zábavách, a to počas prestávky, kedy sa dievčatá s mládenkami nikdy nebavili.

Normy spoločenstva boli platné jednotne pre každú vekovú kategóriu a sídelnú skupinu, no v rámci nich sa vždy našli jednotlivci, ktorí vynikali svojou šikovnosťou. Tí sa stali prvými mládenkami,⁸ ktorých vedúci vplyv sa uplatňoval nielen v tanečnom živote, ale aj v spoločenskej sfére. Prvý mládenec mal pri organizovaní cirkevných obradov, najmä sprievodov vedúcu úlohu. Osobitne významná úloha mu pripadla pri organizovaní a usporadúvaní tanečných zábav, v dohliadaní na morálku mládeže, v usmerňovaní spoločenského života mládencov.

Koncom 19. stor. generačné, teritoriálne a v malej miere aj pohlavné skupiny predstavovali celé lokálne spoločenstvo. Z neho sa oddeľovala pravdepodobne iba celkom malá vrstva miestnej inteligencie (učitelia, notár, farár). Ich úloha však pri formovaní tanečného života nemohla byť významná, keďže sa každej tanečnej príležitosti nezúčastnili, a na formovanie spoločenského života mohli vplývať len zvonka, resp. zákazmi. Vzťahuje sa to najmä na farárov a učiteľov. Často počul v súvislosti so zaniknutím niektorých zvykov alebo so zmenami v odievaní, že „farári zakazovali“.⁹ Ak sa zúčastňovali na tanečných príležitostiach, tak väčšinou preto, aby chránili morálku mládeže.

Začiatkom 20. stor. v dôsledku rýchlejšieho tempa spoločenského vývoja čoraz viac sa dostávajú do úzadia tradičné formy spoločenského a tanečného života. Staré spoločenské formy

strácajú pôdu, a tak v prvom rade zanikajú teritoriálne skupiny. Prebieha aj proces silného pomešťovania dedinského roľníctva, a tak sa z dedinskej society vyčlenili najprv živnostníci, a potom zámožná roľnícka vrstva. V roku 1907 založili v dedine spolok živnostníkov, a ešte v tom istom roku roľníci založili gazdovský spolok. Tieto spolky sa postupne stali centrom nielen politického, ale aj tanečného života. Chudobnejší sa nemohli stať členmi týchto spoločenských kruhov, a tak zaostávali za bohatými nielen módou, ale aj v tanečnom živote mali podradnejšiu úlohu. Pri založení a usmerňovaní spolkov mala rozhodujúce slovo inteligencia dediny. Kým predtým nemali rozhodujúce slovo pri usmerňovaní spoločenského, ale najmä tanečného života dediny, v tomto období usmerňovali aj jedno, aj druhé.¹⁰ Po založení spolkov nastala aj silná diferenciácia tanečného života. Úloha jednotlivých sociálnych vrstiev pri formovaní kultúrneho života dediny – dedinské roľníctvo sa drží tradícií, živnostníci sú šíriteľmi modernizácie – značne prispela k tomu, že tanečné príležitosti organizovali osobitne. Zaniklo teda delenie teritoriálne a vznikli iné kritériá. Krčmy, ktoré boli rozdelené podľa teritória, počnúc rokom 1907 sa rozdelili medzi spolkom živnostníkov, gazdovským spolkom, spolkom mládencov a želiarov. Tanečné zábavy sa organizovali podľa uvedených spoločenských skupín, pre pomerne uzavretý okruh ich členov. I napriek tomu, že nastala určitá sociálno-triedna izolovanosť, že každá skupina svoje tanečné príležitosti organizovala zvlášť, nemalo to za následok osobitné zmeny v ich tanečnom repertoári. Môžeme to vysvetliť spoločenským správaním a vzťahom Tvrdošovčanov k tradičným ľudovým tancom. Majetkové pomery nikoho nevyučovali z tanečného života. Aj tá najchudobnejšia spoločenská vrstva si najímala krčmu, kde chodievala tancovať. Z rovnakého podielu na tanečnom živote vyplývalo, že moderné tance si rovnako rýchlo osvojili bohatí aj chudobní.

V spoločenskom, a teda aj v tanečnom živote dediny znamenalo ďalšiu veľkú zmenu postavenie kultúrneho domu „Egylet“ (Spolok) v roku 1908. Odvtedy sa tanečné zábavy nekonali v krčmách, ale v kultúrnom dome. Okolnosť, že zábavy sa mohli konať v Spolku, umožnila, že veľká časť obyvateľstva sa zúčastnila na tanečnej zábave naraz, na jednom mieste, a zároveň aj to, že z tanečného života nebol nikto vylúčený. Každú významnejšiu tanečnú zábavu (hodovú, veľkonočnú, turiečnu i fašiangovú) konali v Spolku, teda v kultúrnom dome. Organizovanie pripadalo jed-

notlivým spolkom, na fašiangy takto: v sobotu tanečnú zábavu organizoval spolok živnostníkov „iparaskör“, v nedeľu gazdovský spolok „gazdakör“ a v pondelok spolok mládencov „legény egylet“. V tomto období zábava živnostníkov neznamovala, že sa na nej zúčastnili iba živnostníci. Prichádzalo takmer celé dedinské spoločenstvo, ale organizačné povinnosti, ako aj príjmy prináležali spolku živnostníkov. Popri veľkých tanečných príležitostiach usporiadaných v kultúrnom dome naďalej boli významné „nedeľné tance“ poriadané v nedeľu popoludní v krčmách.

Určitú stagnáciu v spoločenskom, ale aj v tanečnom živote zapríčinila prvá svetová vojna. Do tej doby až príliš rušný tanečný život poklesol na minimum. Cez vojnové roky bol počet tanečných príležitostí minimálny, obmedzil sa takmer iba na svadby. V povojnovom období bola podobná situácia. Muži po štyroch až ôsmich rokoch vojenčenia nemohli v tanečnom repertoári pokračovať tam, kde prestali pred narukovaním, a tak sa tanečný poriadok narušil. Niektorí dobrí tanečníci si v cudzom prostredí osvojili tance iných etník, ktoré potom po návrate predviedli na tanečných zábavách, ale tieto sa v domácom prostredí obce neudomácnili, mali iba ukázkový charakter.

Vývoj tanečného života do prvej svetovej vojny bol pomalý, takmer bez zmien, po tomto období však môžeme zaznamenať časté zmeny. Príslušníci miestnej inteligencie prinášali do kultúry dediny čoraz viac nových elementov. V 20. rokoch notár a jeden z učiteľov usporiadali oberočkový sprievod a zábavu, a to niekoľko rokov za sebou. Tento zvyk sa však nevčlenil do miestnej tradície. Keď ho neorganizovala inteligencia, tak sa ďalej už nekonal. Príčinu vidím v tom, že samotný sprievod, ani oberočková zábava neobohatila tanečnú tradíciu obce o nové formy. Keď zasahovanie inteligencie do tradičného spoločenstva priniesie nové formy, nové tanečné prejavy, tie okamžite príjmu, osvojujú si ich a rozširujú svoj repertoár. Takýmto príkladom bolo nacvičenie divadelnej hry v prvej polovici 20. rokov, v rámci ktorej bola aj tanečná vložka Ovčí tanec („Birkástánc“), ktorú na im cudziu melódiu nacvičil s účinkujúcimi učiteľ. Nielen melódia, ale aj tanečný motivický materiál im bol neznámy, ale ako nový vzbudil pozornosť. Za krátku dobu si ho celé lokálne spoločenstvo osvojilo, a začlenilo do tanečného poriadku. Až do druhej svetovej vojny bol ich najobľúbenejším tancom na každom tanečnom stretnutí.¹¹

Začiatkom dvadsiatych rokov (v roku 1922) radikálne zasiahla do tanečného a spoločenského

života dediny tanečná škola. Spočiatku ju navštevovali iba deti živnostníkov a zámožnejších gazdov, ale postupne aj širšie vrstvy. Tí najchudobnejší sa do tanečnej školy nedostali, ale nové tance a novú etiketu si osvojovali od ostatných. Kým dávnejšie učili tance rodičia a starí rodičia, naraz vyhovovalo to, čo poskytila tanečná škola. S novými meštianskymi tancami sa naučili aj nové pravidlá slušnosti. Nová módna vlna nezasiahla dedinské spoločenstvo prostredníctvom mesta, ale priamo, v tom istom čase ako mesto. Z hľadiska tanečného to zapríčinilo určitú unifikáciu. Tradičné tance staršieho pôvodu sa postupne dostali do úzadia. Najprv sa skrátilo ich trvanie v tanečnom poriadku, neskôr nadobudli na tanečných zábavách iba ukázkový charakter. V poslednom štádiu ich predvádzali najstarší príslušníci dedinskej spoločnosti už iba na svadbách a mali skôr ukázkový charakter. Tanečná škola vyvolala dvojaký účinok v spoločenstve dediny: jednak sa výrazne zúžila a posunula úloha generácií a vplyv dovtedy najaktívnejšej vekovej kategórie v tanečnom živote sa očividne zúžil. Táto stratila prioritu vo vyučovaní a šírení tanečnej módy, utiahla sa do pasivity oproti tým, ktorí navštevovali tanečnú školu. Výsledkom bolo, že tradičné ľudové tance postupne zanikli.

Členenie spoločenstva na tri vekové kategórie (deti, mládež, starší), pričom pôvodne každá veková kategória mala svoju ustálenú funkciu vo formovaní tanečného života, zúžila sa na dve skupiny: 1. na širiteľov moderných tancov, 2. na skupinu, ktorá si ľudové tance starej vrstvy osvojovala tradičnou formou. Dôsledkom modernizácie života v tomto období začali zanikať aj priadky, ktoré patrili k najvýznamnejším príležitostiam na osvojovanie si tradičných tancov. I napriek tomu, že tento vývojový proces v tanečnom živote obce je už v tridsiatych rokoch výrazný, zo starých foriem spoločenského a tanečného života sa veľa zachovalo až do druhej svetovej vojny.

Cez druhú svetovú vojnu (podobne ako počas prvej) nastala absencia tanečných príležitostí. Po roku 1945 výmena a presídľovanie obyvateľstva, neskôr industrializácia a kolektívizácia poľnohospodárstva, pracovná migrácia obyvateľstva za pracovnými príležitostiami, ako aj častý styk dediny s mestom narušil staré spoločenské normy. Nastal prudký kultúrny rozvoj a začali sa formovať nové spoločenské normy. Zanikli starou formou organizované tanečné príležitosti, začali sa poriadť plesy moderne, s pozvánkami atď. Starí ľudia, ktorí vyrastali a prežili život v tradíciách starého

spoločenstva sa už na nich vôbec nezúčastňovali, takže tradičné ľudové tance po druhej svetovej vojne začali zanikať. Generácie vyrastajúce po druhej svetovej vojne si z tradičných tancov zachovali veľmi málo. Oblúbili a osvojili si meštianske tance, ktoré určitý čas tancovali s pohybmi, do ktorých asimilovali aj tradičné prvky. Prvá generácia povojnovej mládeže (dnešní 65–70 roční) osvojila si z tradičného tanečného materiálu určité pohybové zvláštnosti, kým nasledujúce generácie okrem dvojkrokového čardáša už takmer nič.

Obdobie po druhej svetovej vojne v spoločenskom živote dediny prinieslo veľké zmeny. Začiatkom päťdesiatych rokov spoločenstvo všetko tradičné manifestne odsúdilo. Mladí ľudia sa hanbili za svoj pôvod, za svoje okolie, za všetko, čo si osvojili od rodičov, prarodičov. Snažili sa všetko robiť ináč, ako to bolo predtým. K tejto modernizácii a výmene postojov pomohli aj spoločenské organizácie, ako Socialistický zväz mládeže (SZM), Slovenský zväz žien, Kultúrny zväz maďarských pracujúcich v Československu (CSE-MADOK), ktoré zgrupovali väčšinu dedinského spoločenstva a manifestne hlásali novú spoločenskú etiketu. Poriadali veľké elegantné plesy podľa mestského vzoru: s pozvánkami, dlhými šatami. Dedinské spoločenstvo bolo v tomto období ešte uzavreté. Tanečné príležitosti nenavštevovali príslušníci iných lokalít, ani z blízkych majerov, a Tvrdošovčania tiež nechodili na plesy do susedných dedín, ani do blízkeho okolia. V tomto období dedinská inteligencia, najmä pedagógovia, mali najväčší vplyv na formovanie nových spoločenských zvyklostí. Oni boli členmi vedenia spomínaných spoločenských organizácií, pripravovali všetky podujatia vrátane tanečných zábav. Oni boli aj najväčšími hlásateľmi vtedajšieho ponímania moderného spoločenského života, ktoré staré formy považovalo za prekonané.

V roku 1955 tanečná folklórna skupina, založená miestnou organizáciou Csemadok-u, do určitej miery znovu vzbudila záujem o vlastné tradície spôsobu života, najmä o ľudové tance. Súbor svoj repertoár staval na miestnych prejavochoch. Tradičné tance si osvojovali od najstaršej generácie, ktorá už dlhé roky nebola v tomto smere aktívna. Najmä po úspešnom účinkovaní folklórneho súboru tradičné ľudové tance znovu vzbudili záujem a uznanie nielen u starej a strednej generácie, ale aj medzi mladými. Počas existencie folklórnej skupiny znovu sa dostali do programu tanečných zábav čardáše (pomalý a frišký), čím sa predĺžil ich život. Po zaniknutí súboru sa z tanečného poriadku

pomaly vytrácali a v obfube zostali tance mestského pôvodu.

V tomto vývojovom procese radikálna zmena nastala v sedemdesiatych rokoch, kedy sa rozšírili diskotéky aj v dedinskom prostredí. Dovtedy uzavreté spoločenstvo sa otvorilo. Diskotéky navštevovali a navštevujú mladí ľudia z okolitých dedín, mládež cestuje do obce, kde sa diskotéka koná, neraz aj 20–30 km vzdialenej. Z tradičných prejavov sa už nič nezachováva. Tance, spoločenská etiketa a celý priebeh je unifikovaný, importovaný, aj s touto módnou vlnou.

Vyučovanie tanca a tanečné príležitosti detského veku

V čase našich výskumov najstaršia generácia dediny vedela veľmi dobre tancovať. Z toho sa dá usúdiť, že ich rodičia a spomínaná tretia veková kategória sa na rozhraní 19. a 20. stor., ba ešte aj neskôr, až do obdobia 1. svetovej vojny, dosť zaoberala tanečnou výchovou mládeže. Takto prirodzeným spôsobom dieťa už od útleho veku v nejakej forme bolo vždy späté s tancom.

Prvé obdobie oboznamovania sa s tancami bolo, keď rodičia nosili a nosia ešte celkom malé deti na svadby, krstiny i rôzne tanečné príležitosti najmä rodinného charakteru. Natriasajú ich na rukách, vrtia sa s nimi, spievajú im, a držia ich na rukách aj tancujú s nimi. V tom čase neobmedzovali účasť detí na tanečných príležitostiach, ba naopak, dieťa s rodičmi bolo prítomné všade, kde sa niečo dialo. O druhom období by sa dalo hovoriť, keď dieťa samé sa o tanec pokúšalo až v 6.–7. roku svojho života, dovtedy bolo tichým účastníkom. Deti na svadbách alebo tanečných príležitostiach popri dospelých, väčšinou v kúte tancovali, ale niekedy šikovnejšie (povzbudzované dospelými) sa pokúšali tancovať aj pred muzikou. Takto si dieťa rýchle osvojovalo tance, ich prvky a organicky ich začleňovalo do svojich hier.

Tretie obdobie je obdobím vedomého učenia sa tancom dospelých. 10–12 ročné dievčatá už chodili v zime na priadky, kde ich väčšie dievčatá priučali, „chytla jedna od druhej“. Pri učení sa tancom dospelých mala významnú úlohu aj rodičovská výchova a starí rodičia. Okrem už spomínaných verejných príležitostí rodičia učili väčšie dievčatá, a najmä chlapcov tancovať aj doma. Vo fašiangovom období poriadali detské tanečné zábavy – *gajdové plesy* („dudabál“), kde účastníci tancovali pri gajdách alebo citare – výslovne so zámerom, aby sa deti naučili dobre tancovať, keď sa dostanú do veku mládenčov a dievok.

V tomto vývojom procese citeľný zlom nastal po

zavedení tanečnej školy, a najmä v päťdesiatych rokoch, keď rodičovskú úlohu postupne preberajú spoločenské organizácie. Tanečná výchova mládeže však nie je pre ne podstatná. Takýto prístup zapríčiňuje aj zánik tradičných ľudových tancov. V posledných desaťročiach vyrastajúce deti ovládajú iba diskotance, ktoré sa učia jeden od druhého, resp. z televíznej obrazovky.

Tanečné zábavy a etiketa od konca 19. stor. po súčasnosť

Na tanečnú zábavu dievča mohlo ísť, keď dovŕšilo 16, mládenec 18 rokov. Od toho času ich dedinské spoločenstvo považovalo za dievku a mládenca, a mohli sa zúčastniť na každej tanečnej príležitosti. Tento mladý vek bol v tanečnom živote najaktívnejším obdobím, vtedy sa využívali v tanci bez akýchkoľvek prekážok.

Ako sme už spomenuli, lokálne spoločenstvo na rozhraní 19. a 20. stor. bolo uzavreté, správanie jednotlivca určovali normy záväzne platné pre celé spoločenstvo. Tieto nepísané pravidlá mali kolektívnu platnosť, nik sa z nich nemohol vymaniť. Aj tanečné príležitosti mali svoje ustálené formy, poriadok. Obyvatelia každej väčšej ulice mali svoj vlastný *gajdový dom* („dudaház“), kde raz týždenne, v zime niekedy aj dvakrát organizovali „tanec“, pri muzike vlastných gajdošov. Väčšie zábavy (fašiangové, hodové) mávali v krčmách, ktoré boli rozdelené medzi mládežou jednotlivých častí dediny, čo v tom období znamenalo aj určitú sociálnu izolovanosť. Najmä dievčatá prísne dodržiavali toto delenie. Nikdy nechodili tancovať do inej krčmy, iba tam, kam patrili. Aj mládencom sa prísne zakazovalo vzájomné navštevovanie tanečných zábav. Keď sa niekto predsa ukázal na zábave v inej časti dediny, zvyčajne to končilo bitkou.¹²

Ako sme už spomenuli, popri teritoriálnom sídelnom delení lokálneho spoločenstva bolo značné aj členenie podľa vekových kategórií. Tanečné zábavy sa poriadali osobitne pre deti, pre mládež a pre zosobášených. Zatiaľ čo na zábave mladých („legénybál“) sa mohli zúčastniť aj zosobášení, predovšetkým mladomanželia, na tanečnú zábavu dospelých („emberbál“) bol mládencom a dievkam prístup prísne zakázaný. Účasť na tanci podľa vekových skupín motivovala jednak snaha spoločenstva oddeliť ich najmä preto, že formálne prejavy tanca sú celkom iné po sobášii, ako u mládeže, resp. detí. Kým mladí tancovali celú noc, na zábavách dospelých popri tanci významnú úlohu malo jedenie, pitie a samotné rozptýlenie.

Rovnako ako organizovanie zábav mala aj účasť

na tanci určité pravidlá a ustálené formy a tanečníci boli povinní podriaďiť sa im. Prvým pravidlom bolo, že v tanci museli mať primerané oblečenie. Nikdy nemohli ísť do tanca v tom, v čom chodili do kostola. Tanečné šaty dievčat boli kartúnové, pracie, sukne, blúzky a zástery doplnené pančuchami a „botami“. Mládenci mali biele košeľe, v zime čierne súkenné nohavice zdobené šnurovaním, vestu a čizmy. V lete nohavice nahradili plátennými gaťami, v tom čase už čizmy nenosili a aby ich nedrali, už od Veľkej noci, ba niekedy už aj na fašiangy tancovali naboso. K ich tanečnému oblečeniu patrilo ešte klobúk, ktorý v zime i v lete museli mať na hlave. Druhým pravidlom bolo, že na tanečnú zábavu si každý platil vstupné sám, aj dievčatá, i v prípade, keď už mali vážnu známosť.

V tom čase sa tanečné zábavy začínali veľmi skoro. Po popoludňajších bohoslužbách išli mládenci priamo do krčmy na tanec a dievčatá sa ponáhľali domov preobliecť sa, a aj oni tam boli už okolo piatej hodiny. Asi o druhej, tretej hodine v noci sa zábava končila. Výnimku tvorili fašiangové a hodové zábavy, kedy sa tancovalo až do rána.

Na rozhraní 19. a 20. stor. hudobný sprievod tancom poskytli gajdy, potom citara alebo drevený cimbal,¹³ približne v prvom desaťročí 20. stor. ich vystriedala cigánska kapela pôsobiaca až do začiatku 60. rokov. Gajdy, citara a cimbal aj popri cigánskej hudbe ešte dlho prežívali, ale už iba na zábavách v úzkom kruhu.

Aj výzva do tanca mala svoj prísny poriadok. Mládenec nepožiadala dievku o tanec, len jej kývol, alebo zavolať menom. Poďakovanie tiež malo svoj zvláštny spôsob. Najstarší informátori hovorili, že po skončení tanca mládenec bez slova dievča nechal. V 20. rokoch 20. stor. po skončení tanca mládenec ťapol dievke do dlane, a poprial, aby jej tanec poslúžil k zdraviu. Poprosenie o tanec a poďakovanie prišlo do módy až s tanečnou školou.

Na prelome storočí bol tanečný poriadok nasledovný: muži zoskupení vo viacerých malých kruhoch začali improvizovane tancovať verbunk. Po verbunku nasledoval rezký („friss“) čardáš, a tým sa skončilo jedno kolo alebo „nota“ (maďarský názov „darab“). Trvalo to niekedy aj hodinu, lebo „frišký“ často zopakovali.

Počas prestávok sa zreteľne ukázal rozdiel medzi oboma pohlaviami. Mládenci chodili von, pili, spievali. Dievky nemohli opustiť tanečný priestor. Boli pod dozorom matiek, rozprávali sa alebo častejšie spievali v kruhu. V tanci bolo viac takých prejavov, kedy mohli ukázať, čo dokážu.

Dievča, ktoré nevedelo dobre tancovať, menej volali do tanca a ťažšie si našlo partnera. Najlepšie tanečnice vedeli zatancovať aj verbunk, často sa stalo, že sa postavili do kruhu medzi mládenecov „verbunkovať“.¹⁴ Mládenci ukázali zasa práve vo verbunku, ako ho vedieť cifrovať. Museli však obstáť aj v bitkách, lebo keď chlapca zbili, rodičia ho ešte aj pokarhali, že sa zbit dal.

Počas tanca nebolo zvykom vymeniť si tanečnice. Dievča chlapcovu výzvu do tanca nesmelo odmietnuť. Keď sa to predsa stalo, mládenec nechal zahrať „Rákoczyho marš“, a vytancoval ju z tanečnej sály. Pre dievku to znamenalo veľkú hanbu, musela ísť domov, preto sa to stalo málokedy. Radšej išla tancovať aj s horšími tanečníkmi.

Nálada na tanečných zábavách bola živá, zaujímavá a preto pre dedinské spoločenstvo znamenali veľký zážitok, skutočnú slávnosť.

Priebeh tanečných zábav býval stabilný, zmeny nastali v tanečnom poriadku. Už začiatkom prvého desaťročia nášho storočia pravdepodobne prostredníctvom hudobníkov dostala sa do dediny polka a ländler, *natriasačka* („reszketős“). Začal sa šíriť aj pomalý, tzv. *dvojitý* („kettes“) čardáš, a pôsobením tanečnej školy v dedine aj *maďarský dvojitý* („onestep“) a pod. Nové tance sa veľmi rýchlo naučili, tým sa tanečný poriadok rozšíril a zároveň sa aj uvoľnil. Tradičný jednoduchý a viazaný tanečný poriadok, ktorý začínal mužským sólovým tancom a končil sa frišským čardášom, sa rozšíril o nové tance. V tom čase už nemôžeme hovoriť o prísne stanovenom poriadku, ako to často vyplýva aj z protirečivých, toto uvoľnenie a zmiešanie odrážajúcich údajov informátorov.¹⁵ Môžeme však pozorovať, že všeobecne sa nové tance dostávajú do tanečného poriadku až po zatancovaní tradičných tancov.¹⁶ Záverečným tancom v tanečnom poriadku zostával ešte dlho „frišký čardáš“.¹⁷ Po nástupe tanečnej školy sa priebeh tanečných zábav obohatil nielen novými tancami, ale aj novou etiketou (požiadanie o tanec, poďakovanie). Približne od 40. rokov tanečné zábavy sa začínali večer okolo 7–8 hodiny (nie popoludní), okrem fašiangových, ktoré sa naďalej začínali skoro popoludní. Počnúc 50. rokmi sa počet tanečných zábav veľmi znížil, častejšie sa poriadali čajové popoludnia, uzavreté plesy, ktoré sa už nedajú porovnať s tradičnými tanečnými zábavami.

Rovnako ako sa spoločenstvom predpisujú určené zákony, kedy sa môže tancovať, určujú sa aj zákazy tancovania. Pri organizovaní tanečných príležitostí najprísnejšie sa bral zreteľ na obdobia

zákazu. Počas adventu a veľkého pôstu sa nijaká zábava, ale ani svadba či krstiny nekonali. Počas jarného veľkého pôstu síce bolo povolené hrať jarné hry so spevom, tieto príležitosti však spoločenstvo nepovažovalo za tanec.

Príležitosť na tancovanie poskytovali významné dni roka, väčšie sviatky, oslavy spojené s prácou alebo s jej zakončením a sviatky rodinného života. Jednotlivé pracovné príležitosti ako priadky, šúpanie kukurice, ukončenie žatvy, zabíjačky boli tiež určitými príležitosťami na tanec, hoci tu tento nehral prvoradú úlohu. Medzi pracovnými príležitosťami boli obľúbené priadky, pri ktorých tancovanie malo významnú úlohu najmä z hľadiska príležitosti pre pôsobenie mechanizmu tradovania. Medzi tanečnými zábavami v zimnom období veľký význam mali fašiangové a v letnom hodové zábavy. Fašiangové tanečné zábavy začínali v sobotu poobede a končili v utorok o polnoci. Každá veková kategória mala svoju zábavu, ale mladí tancovali celé tri dni, s krátkymi prestávkami na jedlo. Druhá významná tanečná príležitosť bola hodová, na Štefana koncom augusta. Mládenci a dievčatá už po rannej omši vo svojich územno-sídlných a vekových skupinách prichádzali na hody pred šiatre svojich krčmárov. Tu tancovali

doobeda. Poobede pokračovali v krčme, kde tanec trval až do rána. V pondelok takisto bol tanec aj ráno aj poobede, ale trval iba do polnoci. Na prelome storočí, a aj neskôr, až do konca 40. rokov dedina žila pred okolím uzavretým spôsobom života, návštevy z iných obcí neboli časté ani pri takých príležitostiach ako boli hody. Až po oslobodení začala táto uzavretosť povoľovať, na hody prichádzali známi z pracoviska, zo škôl a neskôr aj vzdialenejšia či užšia rodina. V tomto období sa už tance pred šiatrami nekonali, iba večerné zábavy v kultúrnom dome. Hodové tanečné príležitosti sú však až dodnes najvýznamnejšie, a z dvoch dní sa predĺžili na štyri. V piatok sa usporiada diskotéka pre najmladšiu generáciu, v sobotu a v nedeľu s bitovou kapelou tiež pre mladých, a v pondelok s cigánskou kapelou pre strednú a staršiu generáciu. Na tejto sa mládež už vôbec nezúčastňuje. Interlokálne styky sú najvýznamnejšie na hodové príležitosti a v poslednom desaťročí sa stávajú celkom bežným javom.

Popri iných vplyvoch sa v súčasnosti rozmach interlokálnych tanečných stykov výrazne pričiňuje o nivelizáciu tanca a samozrejme i celého tradičného modelu spoločenského života lokálneho spoločenstva.

POZNÁMKY

- 1 MÉRYOVÁ-TÓTHOVÁ, M.: Tradičné ľudové tance v Tvrdošovciach. Diplomová práca, 1968, Katedra archeológie, dejín umenia a národopisu FF UK, Bratislava.
- 2 Celá oblasť tzv. Matúšovej zeme sa nachádza na území juhozápadného Slovenska od Žitného ostrova na sever po Nitru a na východ a západ od Senca približne po Nové Zámky. Zmienky o nej sú v maďarskej odbornej literatúre už v minulom storočí. Bližšie pozri MÉRYOVÁ, M.: heslo Mátyusföldiek, v súpise etnografických skupín na Slovensku. *Národop. Inf.* č. 2/1988, s. 61–63.
- 3 Tento stav potvrdzujú údaje sčítania ľudu v roku 1900, kedy z 5082 obyvateľov 4699 (92,5 %) bolo maďarskej národnosti, v r. 1910 počet obyvateľov narástol na 5353, z toho 5050 (94,3 %) bolo maďarskej národnosti. Údaje z diela SVETONĽ, J.: Slováci v Maďarsku. Bratislava 1942, s. 156. Toto národnostné zloženie obce v povojnovom období bolo narušené vysťahovaním časti obyvateľstva do MLR a českého pohraničia. V r. 1970 podľa údajov sčítania ľudu z 5930 obyvateľov bolo 4709 (79,4 %) maďarskej národnosti a v r. 1980 z 5729 obyvateľov bolo 4373 (76,3 %) maďarskej národnosti.
- 4 V roku 1947 v rámci povojnovej výmeny obyvateľst-

va bolo 400 pôvodných rodín presídlených do českého pohraničia a 177 rodín presídlených do MLR, do župy Baranya.

- 5 Veková kategorizácia dedinského spoločenstva v tancoch bola charakteristická aj v slovenských regiónoch, na celom území Maďarska a tiež v oblasti Bukoviny a Sedmohradska. Pozri DÚŽEK, S.: Tanečná tradícia Podpoľania – spôsoby uchovávaní a podmienky existencie ľudového tanca. *Slov. Národop.* 17, 1968, s. 8, 552–560; MARTIN, Gy.: Bag táncai és táncélete. Budapest 1955, s. 5–6; Somogyi táncok, Szerkesztette Morvay Péter és Pesovár Ernő. Budapest 1954, s. 44; BELÉHYESY, M.: Kultúra és tánc a bukovinai Székelyeknél. Budapest 1958, s. 47–48.
- 6 Taktiež charakteristický jav pre celú oblasť Maďarska a Sedmohradska, pozri poznámku 5.
- 7 Táto diferencovanosť podľa sídelných častí lokálneho spoločenstva sa uplatňovala v slovenských i maďarských regiónoch. Pozri pozn. 5.
- 8 Organizovanie mládeže, ako aj označenie „prvý mládenec“ bolo všeobecne známe na území Maďarska i Slovenska.
- 9 Miestny učiteľ Csepreghy a farár Makovics pravidelne zvolávali členov jednotlivých spolkov: v pondelok

- a stredú spolkov gazdov, v utorok a vo štvrtok spolkov živnostníkov, v piatok spolkov mládenčov.
- 10 Pomenovanie tanca vzniklo z textu piesne. Miestny učiteľ Csepregy v roku 1920 nacvičil divadelnú hru „Anjel Betlehema“ s tanečnými vložkami, medzi nimi aj spomenutý „Ovčí tanec“, ktorý sa vo veľmi krátkom čase naučila celá dedina.
  - 11 Keď mládenci okolo polnoci mali už trochu vypité, pobrali sa aj do druhej krčmy. Mohli sa pozeráť, ale tancovať s dievčatami, a najmä rozkazovať hudobníkom mali prísne zakázané.
  - 12 V čase výskumov ešte žil informátor Csikós Lajos, vtedy už 95-ročný, ktorý si sám vyrobil malý drevený cimbal, na ktorom hrával i na tanečných zábavách.
  - 13 Dievčatá vo verbunku tancovali tie isté motívy ako mládenці, ale nevedeli tak dobre zacifrovať.
  - 14 Tento tanečný poriadok odzrkadľuje schému starých tanečných poriadkov v celej Karpatskej kotline. Až do obdobia pomešťovania tradičnej ľudovej kultúry bola rovnaká v Maďarsku, na Slovensku, v Sedmohradsku a u sedmohradských Rumunov.
  - MARTIN, Gy: A magyar tánc típusok (Jegyzet a magyar tánc típusok c. filmhez). Népművelési Intézet 1967, s. 16; ZÁLEŠÁK, C.: Ludové tance na Slovensku. Osveta, Bratislava 1964, s. 62; GIURCHESCU, A.: Purtatele de fete de pe valea Tirnavelor. Revista de Etnografie si folklor. Tonul 12, nr. 4, s. 20.
  - 15 Uvedieme niekoľko tanečných poriadkov podľa výpovedí informátorov: a) verbunk, rezký; b) verbunk, rezký, dvojkrokový, polka; c) verbunk, dvojkrokový, polka, natriasačka, rezký; d) verbunk, rezký, polka, natriasačka, rezký; e) sólo, rezký, na dva, polka, onestep, na dva, rezký; f) rezký, polka, čardáš, vázkový; g) verbunk, polka, natriasačka, rezký; h) na dva, polka, natriasačka, rezký; i) rezký, onestep, rezký; atď.
  - 16 Tento jav sa dá konštatovať v celej Karpatskej kotline. Pozri pozn. 14.

TO THE PROBLEMS OF THE LOCAL COMMUNITY BASED ON THE EXAMPLE OF DANCING LIFE

Summary

Within the investigated period the dancing life in the village Tvrdošovce reflected the process of development which the local community had to pass socially, too. The traditional mode of dancing life set by the local community – being characterized by strict links at the turn of the 19th and 20th century as well as in the first decades of the 20th cen. – is connected with the form of life which has been kept by the regions of southern Slovakia as well as by Hungarian inhabitants due to the political, economic and social development in Central Europe. With respect to the then valid norms of social development in the local community, the individual had to keep the norms determined with the whole community. Within the more narrow community the most decisive aspect for internal and social contact was represented by age, sex and the system of settlement in the village. Later on, under the impact of more rapid social development one could observe urbanization of the great part of rural peasantry which has resulted in founding the association of farmers as well as the association of craftsmen in the village which were directing both the political and social life of the village in the following period. By the end of the WWI there were introduced the elements of urban culture in the original folk culture which brought about rapid changes in social and dancing local life. This was confirmed

also by the foundation of dancing school as well as by the influence of village intellectuals. The norms kept by tradition, being equally binding for each member of community in the past and representing a linking element in the village community, started to loosen and various fashionable influences prevailed.

The second world war was another landmark in the development of both social and dancing life, particularly as to the absence of dancing events. The migration of inhabitants, later collectivization of agriculture in the village, moving of people and their commuting to workplaces connected with the frequent contact between village and town have disturbed the old forms of social life and there started to be shaped new social and cultural norms. The shaping of this model of urban culture was most affected with the village intellectuals, particularly teachers.

This process of development was most markedly changed in the seventies due to discoteques, growing more popular in the village environment. So far closed community turned to be open. There has nothing been preserved from the traditional manifestations of folk culture at this stage of development. The growing occurrence of interlocal dancing contacts has markedly contributed to nivelizing the tradition of folk dance and entertainment.

Slovenský národopis

Časopis Národopisného ústavu Slovenskej akadémie vied

Ročník 38, 1990, číslo 1–2

Vychádza štyri razy do roka
Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied

Hlavná redaktorka
Čl. kor. SAV BOŽENA FILOVÁ

Výkonná redaktorka
PhDr. ZORA VANOVIČOVÁ

Typografia: *Eva Kovačevičová*

Redakčná rada: PhDr. Ján Botík, CSc., PhDr. Soňa Burlasová, DrSc., doc. PhDr. Václav Frolec, CSc., PhDr. Viera Gašparíková, CSc., doc. PhDr. Emília Horváthová, CSc., PhDr. Soňa Kovačevičová, CSc., PhDr. Igor Krištek, CSc., PhDr. Milan Leščák, CSc., doc. PhDr. Ján Michálek, CSc., PhDr. Ján Mjartan, DrSc., doc. PhDr. Štefan Mruškovič, CSc., PhDr. Viera Nosáľová, CSc., prof. Antonín Robek, DrSc., PhDr. Peter Slavkovský, CSc., PhDr. Viera Urbancová, CSc.

Redakcia: 813 64 Bratislava, Leninovo nám. 12
Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného povstania, št. p., Martin

Registr. zn. F 7091

Jednotlivé číslo Kčs 26,-; celoročné predplatné Kčs 104,-

Rozširuje, objednávky a predplatné prijíma PNS – ÚED, Bratislava, ale aj každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS – Ústredná expedícia a dovoz tlače, Nám. Slobody 6, 884 19 Bratislava

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1990

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Института этнографии Словацкой Академии Наук

Год издания 38, 1990 № 1–2

Издается четыре раза в год

«ВЕДА», издательство Словацкой Академии Наук

Редакторы Д-р Божена Филова и Д-р Зора Вановичова

Адрес редакции: 813 64 Братислава, Лениново нам. 12

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift des Ethnographischen Institutes der Slowakischen Akademie der Wissenschaften
Jahrgang 38, 1990, Nr. 1–2 Erscheint viermal im Jahre

Herausgegeben vom VEDA, Verlag der Slowakischen Akademie der Wissenschaften

Redakteure PhDr. Božena Filová und PhDr. Zora Vanovičová

Redaktion: 813 64 Bratislava, Leninovo nám. 12

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Ethnographic Institute of the Slovak Academy of Sciences

Volume 38, 1990, No. 1–2

Published quarterly by VEDA, the Publishing House of the Slovak Academy of Sciences

Managing Editors PhDr. Božena Filová and PhDr. Zora Vanovičová

Editor: 813 64 Bratislava, Leninovo nám. 12

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'Ethnographie de l'Académie slovaque des sciences

Année 38, 1990, No. 1–2

Paraît quatre fois par an. Editions de VEDA, maison d'édition de l'Académie slovaque des sciences

Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et PhDr. Zora Vanovičová

Rédaction: 813 64 Bratislava, Leninovo nám. 12

Distributed in the socialist countries by SLOVART Ltd., Leningradská 11, Bratislava, Czechoslovakia, Distributed in West Germany and West Berlin by KUBON UND SAGNER, D-8000 München 34, Postfach 68, Bundesrepublik Deutschland. For all other countries, distribution rights are held by JOHN BENJAMINS, B. V., Periodical Trade, Amsteldijk 44, 1007 HA Amsterdam HOLLAND

TELOCVIČNÁ JEDNOTA SOKOL V PEZINKU
 poriada dňa 4. februára 1928 u p. Demoviča

ŠIBRINKY

Ráz: jaro, leto, podzim a zima — Hudba peš. pl. č. 29
 Začiatok o 10. h. — Vstupné 20 Kčs a obecná dávka.

Dozvuky Šibrínek dňa 18. februára 1928
 „u Zeleného stromu“. — Vstupné ľubovoľné.

*Príležitostk o poroaz u s. Krupovej. — Tdto pozvánka
 platí i na dozvuky. — Len pre pozvaných.*

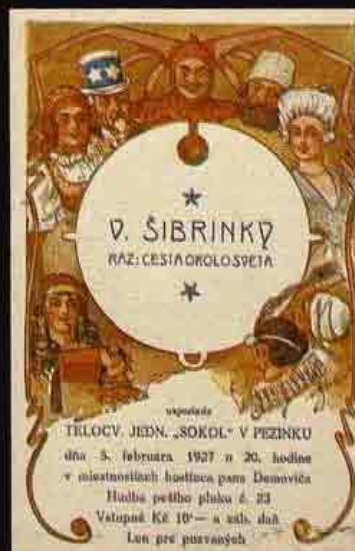
V nedelu
 1. února 1928
 v 7 hod. večer.

ŠIBRINKY

TEL. JED. „SOKOL“
 V PEZINKU

V miestnosti
 „Zeleného stromu“

Vstupné 20 Kč. Len pre
 pozvaných. Ráz:
 z pohádky do pohádky.

V. ŠIBRINKY

RAZ: CESTA OKOLO SVETA

organizuje
 TELOCV. JEDN. „SOKOL“ V PEZINKU

dňa 3. februára 1927 u 20. hodine
 v miestnostiach hostinca pana Demoviča
 Hudba petého pluku č. 23
 Vstupné Kč 10 — a sals. daň
 Len pre pozvaných

T. J. SOKOL v Pezinku

poriada dňa 31.ho decembra 1929 v Sokolovni

sylvestrovský večierok

s bohatým programom a tanečnou zábavou, na
 ktorý Vás i s ct. rodinou srdečne zve. Začiatok
 o pol 8 hod. večer. / Vstupné Kčs 5 a odznak
 Kčs 5. / Siolové zariadenie! Len pre pozvaných

Predpredaj vstupeniek u s. Krupovej.